

правління парламенту означало б занурити країну в політичний і суспільний хаос. І як показали події 2004 – 2014 років, вчений виявився абсолютно правим.

За багаторічну науково-педагогічну та громадську діяльність Указом Президента в 1996 році академіку Копейчикову присвоєне почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки», 22 серпня того ж року він був нагороджений Президентом України «Почесною відзнакою». У 1997 році Міністерство освіти України присвоїло вченому звання «Відмінник освіти», а в 1998 році він був нагороджений Орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня. Помер академік 9 червня 2002 року.

Академік В. В. Копейчиков належить до тих науковців, які віддані своїм ідеям. Учений став не просто ідеологом сьогодення, а пророком майбутнього. Професор звертався до прав людини як до фундаменту створення Конституції незалежної України.

Список використаних джерел:

1. Від курсанта до генерала. Шляхи бойових звитяг і трудових звершень (1921–2011 рр.). – К. : Укр. вид. консорціум ; Нац. акад. внутр. справ, 2011. – 360.
2. Копейчиков В. В. Проблеми самоврядування і її розв'язання в західних демократіях і в Україні [лекція] – НАВС, 2000.
3. Копейчиков В., Гусарев С. Питання реалізації Конституції України // Вісник академії правових наук України – Х: «Право», 1997, №3.
4. Копейчиков В. Реалізація прав і свобод людини / В. Копейчиков // Урядовий кур'єр. – 19.06.1994.
5. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28 черв. 1996 р. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254>.
6. Копейчиков В. Закон, особа, суспільство / В. Копейчиков // Радянське право. – К. : Наук. думка, 1977. – № 7. – С. 7–13.
7. Капічон О.Г. Еволюція поглядів академіка Володимира Копейчикова в царині прав людини та громадянина // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ, – № 2, – 2015.

**Корольова Юлія Володимирівна,
здобувач Національної академії
внутрішніх справ**

ДЕРЖАВА ЯК СУБ'ЄКТ ПРАВОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розуміння правотворчості у сучасній науці має вузьке та широке значення. Вузьке пов'язує процес прийняття нормативно-правових актів з діяльністю держави, якій належить монополія на прийняття, зміну та вдосконалення системи нормативно-правових актів. Широкий підхід відображає сучасне розуміння правотворчості як діяльності, що здійснюється державою через уповноважених суб'єктів державної влади, суспільством за допомогою інститутів безпосередньої та представницької демократії, міжнародним співтовариством, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями та ін. Саме таке розуміння правотворчості, на нашу думку, має декілька переваг, адже, по-перше, розширює коло суб'єктів правотворчої діяльності; по-друге, визначає місце держави у правотворчій діяльності; по-третє, з'ясовує роль інститутів громадянського суспільства у прийнятті нормативних документів; по-четверте, відображає динамічний характер джерел права. При цьому неможливо заперечувати провідної ролі держави в правотворчості, яка виявляється у реалізації особливої законодавчої функції. [8, с. 67]

На нашу думку, можливо погодитись із Т.О. Дідичем, який визначає роль держави у правотворчій діяльності через:

- діяльність органів держави, наділених правотворчими повноваженнями;
- гарантування державою авторитетності та загальнообов'язковості актів правотворчості, які в подальшому складають систему законодавства;
- функціональне призначення держави у сфері правотворчості у вигляді окремого напрямку по створенню та подальшому вдосконаленню законодавчої бази держави;
- розуміння держави в якості ключового фактору правотворчості, який визначає об'єктивну необхідність зміни правового регулювання;
- характеристику монопольного значення держави в процесі формування права як на національному, так і міжнародному рівнях. [2, с. 158-159]

Динамічність діяльності держави обумовлює і динамічний характер джерел права. Особливо це знаходить свій вплив у діяльності органів держави, які складають її механізм і які здійснюють правотворчі функції, визначаючи юридичну силу джерел права.

Із змінами в принципах організації механізму держави пов'язані і певні новації в процесі

правотворчості. Відповідно, в сучасних умовах переосмислюється зміст таких основоположних понять, як: правотворчість та законотворчість.

Враховуючи те, що сучасне практичне функціонування держави потребує встановлення чітко визначених меж діяльності законодавця у сфері правотворчості, актуальним є питання про межі можливостей законодавчих органів в загальному процесі правотворчості як важливого різновиду державної діяльності. Мова іде про можливості обмеження дії парламенту, можливості відміни неправових законів та його відповідальності за неефективну діяльність.

Правильно з цього приводу висловлювався відомий вчений-державознавець Р.З. Лівшиц, який вважав, що можливості парламенту слід визнати обмеженими. Інша відповідь розходила би з головною ідеєю розподілу влади, ідеєю не лише автономії влад, але їх взаємних стримань і противаг. Необмеженість повноважень парламенту може привести до його тиранії. [6, с. 105-106] Погоджуючись в цілому із сутністю ідеї, все ж можливо зазначити, що мова може іти не про автономію влад, адже влада є єдиною державною, політичною, публічною, а про автономію гілок влади. Стосовно України, то Конституція встановлює предметні обмеження законодавчої влади Верховної Ради України (ст. 92 Основного Закону). [5]

Формування соціальної правової держави обумовлює необхідність аналізу проблеми взаємозв'язку джерел права соціального та політичного рівнів, адже завдання законодавця полягає у забезпеченні стабільності більшого розвитку суспільства. Некомпетентність законодавця породжує неефективне право, сприяє розвитку правового нігілізму. Прогресуючий процес прийняття значного числа законів в Україні, не забезпечує підвищення якості правопорядку, так як в силу об'єктивних причин ці закони не можуть бути реалізовані. Слід погодитись із висновком М.І. Козюбри про те, що, на жаль, діяльність українського законодавця далека від вимог прямої дії Конституції. Закони часто ухвалюються з грубими порушенням встановленої Конституцією процедури, нерідко із обговорення навіть доленосних для країни законопроектів. [4, с. 32]

У світлі розподілу влади стає очевидним необхідність реалізації прийнятого парламентом акту вищої юридичної сили. У процесі впровадження його положень у юридичну практику виникає потреба у конкретизації загальних приписів підзаконними актами. Саме цю діяльність охоплює сфера підзаконної нормотворчості. Ця діяльність пов'язується, перш за все, з діяльністю виконавчих органів влади, до повноважень яких належить реалізація законів. Принцип законності зобов'язує носіїв виконавчої влади створювати умови для ефективної реалізації приписів закону, не змінюючи при цьому його змісту. Н. М. Пархоменко, характеризуючи правове забезпечення нормотворчості уряду, зазначає на такій властивості його актів, як відповідність Конституції та законам України. [7, с. 143]

Реалізація принципу розподілу влади пов'язується з підвищенням ролі судової влади в процесі правотворчості як на рівні формалізації, так і на рівні реалізації. Суди вищої інстанції України покликані відігравати в цьому процесі важливу роль.

Діяльність держави забезпечує зв'язок генетичного та політичного рівнів джерел права, який полягає у тому, що завдяки суб'єктам правотворчості спільні для всього суспільства інтереси можуть бути, по-перше, усвідомленими; по-друге, сформульованими; по-третє, документально закріпленими; по-четверте, доведеними до членів суспільства у доцільній для сприйняття формі та забезпечені у випадку необхідності примусовою силою держави. Саме держава стає посередником між суб'єктами суспільних відносин, між собою та суспільством, забезпечуючи їх співіснування шляхом певного порядку.

Аналіз юридичної літератури з проблем правотворчості надає можливість зробити висновок, що держава в радянському правознавстві, та навіть і у сучасному, визначається як основна правоутворююча сила, уповноважена забезпечувати порядок відносин між людьми, надаючи своїм рішенням правової форми. Так, ще І.А. Ільїн писав, що держава уповноважена авторитетно встановлювати правові норми та примусово застосовувати їх до громадян. Вона уповноважена не просити, а вимагати; вона зобов'язана не умовляти неугодних, а авторитетно вимагати і забороняти, зберігаючи в перспективі можливість, обов'язковість та невідворотність примусу. [3, с. с.279-280] Поєднуючи правотворчість та джерела права М.Г. Александров стверджував, що джерело права – це вид діяльності держави, що полягає у встановленні юридичних норм. [1, с. 53] Визначаючи в якості джерел права законотворчість, судову та адміністративну практику. Це надає можливість визначити роль держави у формуванні джерел права, адже саме вона надає обов'язкового значення правовому звичаю та сприяє визначенню його в якості основного чи доповнюючого джерела права; держава формує уявлення про значення правового прецеденту та можливості визначення його самостійним джерелом права і, нарешті, забезпечує можливість підвищення ролі правової доктрини як правової основи джерел права та самостійної його форми.

Вищевказані висловлювання правознавців засвідчують факт значної уваги, яка приділяється питанню ролі держави у формуванні права. За наявності різноманітних позицій вчених, неможливо ігнорувати активної ролі держави у процесі формування позитивного права, тому, на нашу думку, не

підлягає сумніву той факт, що правотворчість є прерогативою держави.

Список використаних джерел:

1. Александров Н. Г. Понятие источника права / Н. Г. Александров // Ученые труды ВИЮН. – 1946. – Вып. VIII. – С. 53.
2. Значення та роль держави в сфері правотворчої діяльності в сучасних умовах: постановка проблеми / Т.О. Дідич // Альманах права. — 2012. — Вип. 3. — С. 156-160.
3. Ильин И. А. О сущности правосознания // Соч. : в 10 т. / И. А. Ильин. – М., 1994. –Т. 4.
4. Козюбра М.І. Верховенство права і Україна / М.І. Козюба // Право України. – 2012. – №1-2. – С. 30-63.
5. Конституція України: чинне законодавство зі змінами та допов. станом на 2 січ.2016 р.: (ОФЦ. ТЕКСТ). –К.: ПАЛИВОДА А.В., 2016. – 64 с.
6. Монтескье Ш.Л.Избранные произведения/ Ш.Л. Монтескье. – М.:Госполитиздат, 1955. – Т.3. – 799 с.
7. Пархоменко Н. М. Джерела права: проблеми теорії та методології : моногр. / Наталія Миколаївна Пархоменко. – К.: ТОВ «Вид-во «Юрид. думка», 2008. – 336 с.
8. Ющик О. І. Теоретичні основи законодавчого процесу: [монографія] / О. І. Ющик. — К.: Парламентське видавництво, 2004. — 519 с.

Любова Наталія Олександрівна,
курсант 3 курсу факультету №1
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **Філяніна Л.А.,**
старший викладач кафедри теорії та
історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПРИНЦИП РІВНОСТІ І ПРАВА НАРОДУ РОЗПОРЯДЖАТИСЯ ВЛАСНОЮ ДОЛЕЮ У СУЧАСНИХ УМОВАХ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Проблема реалізації народом права розпоряджатися власною долею цікавило науковців ще в період війн за території, коли насильницьким шляхом, порушуючи права людей, більш сильніші держави захоплювали менш розвинуті країни. В сучасний період історії людства ця проблема є менш актуальною, адже більшість конфліктів вирішуються демократичним шляхом, проте виникають ситуації, коли суспільні відносини, що проголошуються та захищаються національним та міжнародним законодавством, піддаються посяганням, в тому числі і іноземними державами.

У контексті захисту прав людини все більше уваги приділяється розробці групових прав, більш помітними стають тенденції розвитку прав корінних народів.

Корінні народи — народи, соціальні, культурні та економічні умови яких регулюються повністю або частково їх власними звичаями або традиціями, або спеціальним законодавством. Додатковою ознакою корінних народів, крім їхньої самотності, вважається, походження від предків, які населяли дану територію з періоду її завоювання або консолідації [1].

Д.М. Киценко вважає, що на рівні ООН було вжито цілу низку заходів для поліпшення становища корінних народів світу, до яких належать приблизно 300 мільйонів людей з більш ніж 70 країн: у складі Підкомісії з заохочення та захисту прав людини Комісії з прав людини Економічної та Соціальної Ради ООН створено Робочу групу у справах корінних народів; проголошено Міжнародний рік корінних народів світу (1993 р.) і Міжнародне десятиріччя корінних народів світу (1995-2004 рр.), створено Постійний форум корінних народів світу [2].

Відповідно до ст. 1 Міжнародного пакту про громадські і політичні права: «Всі народи мають право на самовизначення. За силою цього права вони вільно встановлюють свій політичний статус і вільно забезпечують свій економічний, соціальний і культурний розвиток» [3]. З цього випливає право кожного народу розпоряджатися власною долею, а саме: створення власної держави або ж на певне виокремлення в межах складного державного утворення. Зокрема, всі народи для досягнення своїх цілей можуть вільно розпоряджатися своїми природними багатствами і ресурсами без шкоди для будь-яких зобов'язань, що випливають з міжнародного економічного співробітництва, застосованого на принципі взаємної вигоди та